

Civilutskottets betänkande

1981/82: 10

om utbyggnaden av Kymmens kraftverk

Motionen

I motion 1981/82:651 av Raul Blücher och Tore Claeson (båda vpk) föreslås att riksdagen

1. beslutar komplettera riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen så att undantag görs för de vattendrag som berörs av planer på utbyggnad av Kymmens kraftverk.
2. begär förslag till sådan lagstiftning att regeringens medgivande till utbyggnad av Kymmens kraftverk inte kan grunda ett vattendomstolens tillstånd till denna utbyggnad.

Tidigare behandling m. m.

Frågan om Kymmenprojektet har tidigare behandlats av riksdagen.

Civilutskottet avstyrkte i december 1979 (CU 1979/80:6) ett motionsförslag (vpk) att riksdagen skulle uttala "att en utredning om bevarandevärdena i de större vattendragen i södra Sverige snarast bör ske och att i avvaktan på sådan utredning inget beslut får fattas om det s. k. Kymmenprojektet". Utskottet anförde att behovet av en förordad utredning borde bedömas av regeringen och avstyrkte förslaget att riksdagen skulle påkalla en sådan.

I fråga om prövningen av Kymmenprojektets tillåtlighet anförde utskottet (s. 14–16):

Enligt vad utskottet erfarit avses ansökningen prövas av regeringen i samband med vissa andra ansökningar om tillstånd som ännu inte är slutligt beredda. Ett avgörande skulle därmed inte komma till stånd förrän om ytterligare ett antal månader.

Utskottet noterar sålunda att ansökan kommer att prövas av regeringen och därmed även med hänsyn till allmänna planeringssynpunkter. Med hänsyn därtill finns inte anledning till ett förslaget uttalande om att tillståndsprövningen skulle uppskjutas i avvaktan på förordat utredningsmaterial.

Reservanter (s) anförde (s. 32):

Sett utifrån allmänna planeringssynpunkter är, enligt utskottets mening, det ansökta företaget av så begränsat värde för elproduktionen att detta inte kan väga upp de skador som uppstår. Frågan om företagets genomförande får också ses i ett större sammanhang. Med hänsyn därtill bör motionsförslaget i denna del tillgodoses. För att få enhetligt utformade riktlinjer bör detta ske på sådant sätt att riksdagen för in det berörda området bland de vattendrag som undantagits från utbyggnad.

De ansåg att utskottet bort hemställa att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört.

Riksdagen följde utskottet.

Ett motionsyrkande (vpk) med bl. a. i sak motsvarande innehåll avstyrktes av utskottet i maj 1980 (CU 1979/80:32). Utskottet anförde (s. 5):

Utskottets ställningstagande i utredningsfrågan leder till att även detta förslag avstyrks. Enligt utskottets mening finns det, som anförts ovan, inte heller i övrigt tillräckliga skäl för att riksdagen – om än temporärt – undantar området från utbyggnad.

Samtidigt behandlades ett motionsförslag (s) att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen inte borde ge något tillstånd till vattenkraftsutbyggnad förrän riksdagen gjort en förnyad samlad prövning av riktlinjerna för utnyttjande av vattenkraften. Utskottet noterade (s. 2) att bl. a. Kymmenprojektet fanns bland de tillståndsärenden som kunde bli färdigberedda för beslut under tiden t. o. m. vären 1981. Utskottet anförde beträffande (s)-förslaget bl. a. (s. 4):

Det skäl som skulle kunna motivera ett bifall till motionsförslaget i någon del är att det mot bakgrund av ändrade energipolitiska förutsättningar kan finnas grundad anledning att överväga att undanta från utbyggnad någon av de för beslut aktuella älvsträckorna m. m. Enligt utskottets mening är detta inte fallet. Motionen avstyrks därför. Tillåtlighetsfrågorna får därför prövas av regeringen. Denna prövning avser dels en tillåtlighetsprövning utifrån de regler som domstolarna har att tillämpa, dels om hinder möter från allmänna planeringssynpunkter och dels om tillstånd – trots att förutsättningarna inte är uppfyllda – ändå bör ges därför att företaget är av synnerlig betydelse från allmän synpunkt. Den sistnämnda dispensregeln har dock avsetts tillämpas restriktivt.

Reservanter (s) ansåg att utskottet bort tillstyrka (s)-förslaget och anförde bl. a. (s. 6):

1977 års i allt väsentligt fortfarande gällande beslut utgår från 1975 års energipolitiska bedömningar. Från socialdemokratiskt håll gjordes redan då gällande att beslutet borde skjutas upp för att kunna utgå från mer långsiktiga bedömningar. Denna åsikt har nu ytterligare tyngd. Ett sådant lämpligt tillfälle inträder när riksdagen i början av år 1981 får ta ställning till preciserade riktlinjer för energipolitiken. Det är inte möjligt att utan en sådan översiktlig bedömning ta ställning till om den ena eller andra nu inneliggande ansökan bör mötas med ett undantag från riksdagens sida. Det finns därför en uppenbar risk att regeringen genom beslut under tiden fram till kommande riksdagsbeslut kan föregripa detta beslut. Läggs härtil att ett uppskov med sådan längd inte heller kan anses innebära olägenheter för de företag som inte kommer att undantas föreligger övertygande skäl för att i princip bifalla motionsförslaget.

Reservanterna (s) ansåg att utskottet, vid bifall till meningen i den nämnda reservationen, i fråga om Kymmenprojektet bort anföra:

Utskottets ställningstagande ovan i fråga om uppskov med regeringsbeslut om tillstånd till utbyggnad tillgodoser även motionärernas intressen i denna del.

Regeringen har den 25 juni 1981 medgett att tillstånd till företaget med viss inskränkning får meddelas på i beslutet angivna villkor. Regeringens beslut fogas härtill som *bilaga*.

Tillståndsfrågan är nu anhängig vid Vänersborgs tingsrätt, vattendomstolen.

Utskottet

Frågan huruvida en utbyggnad av Kymmens kraftverk kan medges utifrån även allmänna planeringssynpunkter har avgjorts av regeringen. En ändring av riktlinjerna påverkar därför inte vattendomstolens tillståndsprövning. Regeringens medgivande är bindande för vattendomstolen. Motionärerna har inte ens påstått att det i detta fall skulle föreligga några särskilda omständigheter av den typ som åberopades i samband med riksdagens beslut beträffande Sölvbackaströmmarna (CU 1979/80:5). Riksdagen har redan före regeringens beslut uttryckt meningen att de av Kymmens kraftverk berörda vattendragen inte borde undantas från utbyggnad genom de riktlinjer i den fysiska riksplaneringen som får effekt genom regeringens prövning enligt 4 kap. 17 och 18 §§ vattenlagen. Inte ens motionärerna har i sina tidigare förslag till riksdagen klart angett att vattendragen bort undantas utan endast begärt anstånd med prövningen i avvaktan på viss annan utredning.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1981/82:651.

Stockholm den 11 februari 1982

På civilutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Per Bergman (s), Rolf Dahlberg (m), Oskar Lindkvist (s), Lars Henrikson (s), Thure Jadestig (s), Sven Eric Åkerfeldt (c), Bertil Danielsson (m), Kerstin Andersson i Hjärtum (c), Magnus Persson (s), Bertil Dahlén (fp), Ingvar Eriksson (m), Lennart Nilsson (s), Margareta Palmqvist (s) och Erling Bager (fp).

Särskilt yttrande

Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Magnus Persson, Lennart Nilsson och Margareta Palmqvist (alla s), anför:

I huvudfrågan anser vi fortfarande att riksdagen bort undanta de av det planerade Kymmens kraftverk berörda vattendragen från utbyggnad. Denna mening har emellertid inte biträtts av riksdagens borgerliga majoritet. Regeringen har därför haft att på egen hand pröva företagets förenlighet med allmänna planeringssynpunkter. Vi anser i konsekvens med vår inställning i huvudfrågan att medgivande inte bort lämnas och att beslutet inte låter sig förena med de allmänna utgångspunkter som lett riksdagens bedömningar i övrigt. Beslutet att medge tillstånd har emellertid redan fattats, även om dess innehåll sålunda starkt kan kritiseras och sättas i fråga. Tillståndsfrågan är därmed i sak avgjord.

Bilaga

Gemensamt jordbruks-, bostads- och industriärende	REGERINGSBESLUT 1981-06-25	75 965/78
--	-------------------------------	--------------

Vänersborgs tingsrätt
Vattendomstolen
Box 267
426 01 VÄNERSBORG

Ansökan om tillstånd till Kymmens kraftverk m. m. i Sunne och Torsby kommuner

I ansökan till Vänersborgs tingsrätt, vattendomstolen, har Rottneros Bruk Aktiebolag anhållit om tillstånd enligt vattenlagen (1918:523) till Kymmens kraftverk och till reglering i Rottnan samt av sjöarna Kymmen och Stora Gransjön, allt inom Sunne och Torsby kommuner i Värmlands län. Sökande till företaget är numera Vänerenergi Aktiebolag.

Kymmens kraftverk är avsett för en produktion överstigande 20 000 kilovoltampere och tillåtligheten av företaget skall därför enligt 1 § första stycket vattenrättskungörelsen (1971:789) prövas av regeringen. Vattendomstolen har avgett yttrande över ansökningen den 12 maj 1978.

Rottna älv eller Rottnan rinner upp i Norge och flyter på svenska sidan genom bl. a. Lekvattensjön och sjön Rottnen samt utfaller i Mellan-Fryken vid Rottneros. Sistnämnda sjö avrinner via Nedre Fryken genom Norsälven till Vänern. Rottna älv mottar i sitt nedre lopp biflödet Kymsälven, som i sin tur mottar biflödet Granån. Kymsälven avvattnar bl. a. Kymmen, och Granån bl. a. Stora Gransjön. Stora Gransjön m. fl. sjöar i Granån samt Kymmen och Rottnen är reglerade för kraftändamål. Kraftverk finns i Kymsälven och i Rottna älv nedströms Rottnen och i Norsälven.

Föreliggande ansökan innebär att vatten från Rottnan och Granån efter regleringar i vattendragen överleds genom en bergtunnel till Kymmen, vars regleringsmagasin utökas genom ytterligare sänkning av sjön, samt att vattnet från Kymmen genom en tillloppstunnel leds till ett nytt kraftverk, kallat Kymmens kraftverk, och därifrån genom en avloppstunnel ut i Rottnen. Kraftverket skall förses med en reversibel turbin. Ansökan avser också rätt till pumpning av vatten med denna turbin från Rottnen till Kymmen för senare användning för kraftgenerering under tider då kraften har ett högre värde. Turbinen är avsedd för en vattenförbrukning av 80 m³/s och en effekt av cirka 60 000 kW. Maximal pumpningskapacitet antas bli 60 m³/s. I kraftverket kommer att tillgodogöras fallhöjden mellan Kymmen och Rottnen om maximalt 92,5 m. Det för regleringen i Rottnan planerade magasinet blir 20 km långt med ytan högst 20 m över älvens nuvarande medelvattenstånd. Det beräknas rymma 14 milj. m³ (Mm³). Regleringsmagasinet i Stora Gransjön utökas så att de nuvarande magasinen i Granån om 2,5 Mm³ kommer att uppgå till 5,0 Mm³. Den ytterligare sänkningen av Kymmen medför att magasinet där ökas från 37 till 87 Mm³.

Företaget omfattar regleringsdamm över Rottnan, överledningstunnel med intag vid Rottnan och Granån, utlopp i Kymmen, regleringsdamm vid Stora Gransjön, rensning vid Smalsundet i Kymmen, kraftstationsintag,

tilloppstunnel med svallgalleri, kraftstation med tillfart, avloppstunnel med svallgalleri samt utlopp i Rottnen.

Vattendomstolen har funnit företaget tillåtligt enligt 2 kap. 3 § första stycket vattenlagen utom såvitt gäller pumpning vid Kymmens kraftverk under sommaren. Företaget strider enligt vattendomstolen inte mot andra stycket i samma paragraf under förutsättning *dels* att minimitappningar sker genom Rottnadammen för tillgodoseende av rotnenöringens fortbestånd samt i Granån och Kymsälven för bibehållande i möjlig mån av det biologiska livet i åarna, *dels* att – utöver minimitappningen i Rottnan – erforderliga åtgärder enligt 2 kap. 8 § vattenlagen vidtas med avseende på fisket i Rottnan och Kymmen. Vattendomstolen har vidare hemställt att ett medgivande till företaget avfattas så att domstolen inte betages möjlighet *att* föreskriva den sänkning av dämningegränsen i Rottnamagasinet som domstolen finner möjligt, *och att* närmare utforma vattenhushållningsbestämmelserna för företaget särskilt med avseende på begränsningen av Kymmens avsänkning under vattenfattiga år samt storleken av ifrågasatta minimitappningar.

Yttranden över ansökningen har avgetts av statens vägverk efter hörande av vägförvaltningen i Värmlands län. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), kammarkollegiet, riksantikvarieämbetet, lantbruksstyrelsen efter hörande av lantbruksnämnden i Värmlands län, skogsstyrelsen, fiskeristyrelsen efter hörande av fiskeriintendenten i övre södra distriktet, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen, statens planverk, statens industriverk, Sveriges geologiska undersökning, domänverket, chefen för Bergslagens militärområde, länsstyrelsen i Värmlands län efter hörande av Sunne och Torsby kommuner samt Svenska naturskyddsföreningen efter hörande av Värmlands naturvårdsförbund. Skrivelser har vidare inkommit från Rädda-Rottnan-gruppen, arbetsgrupperna Rädda Rottnaälven och Rädda Rottnadalen och Älvräddarnas Samorganisation.

Naturvårdsverket, länsstyrelsen, naturskyddsföreningen, Rädda-Rottnan-gruppen, arbetsgrupperna och Älvräddarnas Samorganisation har bestritt ansökan med hänsyn till företagets verkningar från naturvårds- och fiskesynpunkt. Industriverket anser att frågan om den ekonomiska tillåtligheten av företaget är oklar och att ansökan därför bör kompletteras i denna del. Övriga remissinstanser tillstyrker ansökan eller lämnar denna i huvudsakliga delar utan erinran. Några remissinstanser, bl. a. kammarkollegiet, yrkar att företaget begränsas på det sätt som vattendomstolen har föreslagit. Kammarkollegiet yrkar att regeringen även prövar frågan om en sänkning av dämningegränsen sommartid i Rottna-magasinet.

Kammarkollegiet har avgett förslag till särskilda villkor enligt 4 kap. 18 § fjärde stycket vattenlagen.

Sökanden har kommit in med påminnelser.

Riksdagen har i olika sammanhang fattat beslut om att undanta vissa vattendrag från utbyggnad för vattenkraft. Det aktuella företaget berör inte något av dessa vattendrag.

Regeringen finner att företaget är tillåtligt enligt 2 kap. 3 § första stycket vattenlagen utom såvitt gäller pumpningen vid Kymmens kraftverk under sommaren.

Företagets inverkan på naturmiljön och befolkningens trevnad kan, genom bl. a. de villkor som föreslagits av vattendomstolen, begränsas på sådant sätt att företaget inte strider mot bestämmelserna i andra stycket av

samma paragraf. Regeringen finner inte heller att hinder från allmänna planeringssynpunkter föreligger mot företaget.

Regeringen medger enligt 4 kap. 18 § andra stycket vattenlagen att tillstånd på nedan angivna villkor får lämnas till det ansökta företaget utom vad gäller pumpning vid Kymmens kraftverk sommartid.

1. Minimitappningar skall ske genom Rottnadammen för att säkerställa rotnenöringens fortbestånd samt i Granån och Kymsälven för bibehållande i möjlig mån av det biologiska livet i vattendragen.

2. Utöver minimitappningen i Rottnan skall erforderliga åtgärder enligt 2 kap. 8 § vattenlagen vidtas med avseende på fisket i Rottnan och Kymmen.

Det ankommer på vattendomstolen att bestämma den närmare utformningen av dels villkoren om minimitappningar och om åtgärder enligt 2 kap. 8 § vattenlagen, dels övriga vattenhushållningsbestämmelser i målet. Vattendomstolen bör därvid särskilt beakta möjligheterna att sänka dämningens gränsen i Rottnanmagasinet under sommaren och att begränsa avsänkningens av Kymmen under vattenfattiga år.

Som särskilda villkor för företaget bestämmer regeringen med stöd av 4 kap. 18 § fjärde stycket vattenlagen följande.

1. Sökanden skall till Sunne kommun betala 500 000 kr. att användas för trivselbefrämjande åtgärder i Uddheden.

2. Sökanden skall bekosta geologiska undersökningar i av företaget berörda områden intill en kostnad av 30 000 kr.

3. Efterlevnaden av vattenhushållningsbestämmelserna skall stå under tillsyn av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut som kontrollant.

På regeringens vägnar

Anders Dahlgren

Mats Ericsson

